

Dobrowolski K.: Uwagi o badaniach nad wspolczesna rzeczywistoscia spoleczna

in: Robotnicy na wczasach w pierwszych latach Polski ludowej (red. D. Dobrowolski). Wrocław—Warszawa—Kraków. 1963.

V přehledu sociologických pramenů předvídá autor v podmínkách plánovitého působení velkou budoucnost zejména pramenům experimentálního typu. Snaží se vyznačit obsah závěrů vyvozených analýzou nevelkých uskupení. Vysvětlení zkoumané skutečnosti požaduje pochopení plnosti života a tedy integrální přístup, což znamená shromáždění pramenů všech kategorií, využití všech metod a technik, odhalení všech podmínek zkoumané skutečnosti, integrální poznání sil vyvolávajících její dynamiku atd. Služba vědy socialistické přestavbě si žádá *selekcii otázek dle kritéria potřeb života*. Z tohoto hlediska se do popředí pozornosti polských sociologů právem dostávají otázky utváření dělnické třídy a její kultury, společenských přeměn na vesnici, otázky práce, rodiny a mladé generace. Je nutno přispět k vypracování jasného výchovného vzoru směřujícího k nové osobnosti člověka. Podnětné jsou v závěru úvahy o *vztahu mezi historií a sociologií* a o zvláštním důrazu na *historismus* výzkumů současné rychle a zásadně se měnící společenské skutečnosti. Studie je završena metodologickým úvodem ke sborníku prací analyzujících výsledky výzkumů dělnické rekreace.

D. S.

Ambrož J.: Pracovní aktivita starších věkových skupin obyvatelstva

Tiskové a propagační oddělení Státního úřadu sociálního zabezpečení, Praha 1964.

Uvedení globálních statistických údajů porovnávajících pracovní aktivitu různých věkových skupin československého obyvatelstva v různých vývojových obdobích a také s různými zeměmi ukazuje, že ač s rozvojem průmyslu roste početnost i další životaschopnost starších věkových skupin, v důsledku rozšiřování důchodového zabezpečení převládá tendence k snižování jejich pracovní aktivity; opačné snahy se začínají projevovat teprve v poslední době. Autor analyzuje obsah 7078 dotazníků, vyplněných osobami, které žádaly o starobní důchod. Po splnění podmínek nároku na něj se z nich rozhodlo setrvat v dosavadním zaměstnání 36 %, přičemž častěji šlo o odvětví nevyrobní než výrobní. O krátkodobé práce projevilo mimoto zájem 16 % mužů a 8 % žen.

Bez jakékoliv ekonomické činnosti zůstával téměř dvojnásobný počet dělníků než ostatních zaměstnanců. Velmi zajímavá je analýza pohnutek. Nejčastější pohnutkou rozhodování byl stupeň přiměřenosti práce vzhledem k pracovní schopnosti a zdravotnímu stavu (53 %, z toho ovšem pouze u 11 % jako pohnutka pro další pracovní činnost, u 42 % naopak proti), dále společenská potřeba, která se projevila v žádosti podniků o setrvání či v odmítnutí (26 %, z toho 19 % pro a 7 % proti), a výše důchodového zabezpečení (18 %, z toho 12 % pro v důsledku nedostačujícího a 6 % proti v důsledku dostačujícího zabezpečení). Mnoho cenných údajů obsahuje tabulka, v níž jsou pohnutky diferencovány podle profesionálních skupin. Jak zájem o další ekonomickou činnost, tak i výskyt pohnutek jsou výrazně odstupňovány podle povolání.

D. S.

Valentinova N. G.: „Vlijanije kolektiva na povyšenie intéresa k trudu

in: „Voprosy filosofii, 1964, č. 6.

Autorka zkoumala řadu pracovních skupin z průmyslových závodů. Při zpracování byly porovnávány jednotlivé skupiny podle utváření vztahů dělníků k práci, ke kolektivu a k předákoví. Byly sledovány důsledky působení odlišných vnitřních (tj. neformálních) struktur na život a práci skupin se stejnými vnějšími (tj. formálními) strukturami. Použití sociometrických metod ukázalo, že v brigádě s intenzivními neformálními vztahy měly dělnice s nejvyššími výrobními výsledky také nejvyšší autoritu v mimopracovní době. Zvláště cenné bylo opakované sociometrické měření, které umožnilo vysledovat, jak přechod od individuálního ke kolektivnímu úkolu působí na skupinovou dynamiku. Index expanzivní skupiny vyrostl ze 4,8 na 7,6. Autorka vyjadřuje zjištěné vztahy pouze matičními tabulkami. Použití grafů by mohlo ukázat řadu dalších strukturálních změn ve formálně pospolitostních vztazích pracovních skupin.

D. S.

Szczepański J.: Z badań nad inteligencja polska XIX. wieku

in: „Kultura i społeczeństwo“, 1960, nr. 3.

Práce uvádí a zčásti i analyzuje výsledky výzkumu životopisných údajů o 860 čelných představitelích polské inteligence XIX. století. Postupovalo se s pomocí techniky srov-